

tantadruj

priloga primorskih gledališč

slovensko stalno gledališče
teatro stabile sloveno

SNG
NOVA GORICA

Gledališče Koper
Teatro Capodistria

primorske novice

Primorski
dnevnik

Olga: Hočeš reči, da ti je bilo z mano tesnobno? Otroci so nič? Družina nič? Uspeh? Da si se, ko si spal z mano, počutil starega? Neizživetega? Da si smrt meril po moji riti? Po tem, kako čvrsta je bila in kakšna je sedaj? Po povešenosti mojih jošk? Po tem, ko sem na njih vzredila dve pijavki. Bi to rad povedal?

Elena Ferrante: Dnevi zavrženosti

Gledališče Koper, sezona 2024/2025

Pogovor z režiserjem Petrom Srpčičem o novi koprodukciji *Življenje v teatru*

Ljubezensko pismo gledališču

Na odru stojita dve generaciji igralcev: Robert je veteran odra, John je mlad, obetaven igralec. Prvemu se pot počasi izteka. Ima znanje, izkušnje in položaj, veljavo in pomembnost, ki pa sta minljive narave. Drugi je mlad, na začetku svoje poti, njegova zvezda se vzpenja, počasi širi krila in zaseda prostor, ki je prej pripadal drugim.

ROSSANA PALIAGA

Borut Veselko (desno) in Domen Valič bosta od 7. marca protagonista predstave o življenju za kulisami gledališča.

S poznamo ju po predstavi, v garderobi, kjer se v njihnih čisto običajnih ali pikrih pogovorih prepletata oder in življenje, resnična in odigrana čustva. *Življenje v teatru* je tekst, ki ga je priznani ameriški dramatik **David Mamet** napisal leta 1977 kot zrcalo odnosov znotraj gledaliških ansamblov. Mestno Gledališče Ptuj in Slovensko stalno gledališče sta tekst uprizorila v letošnji sezoni v koprodukciji, ki je najprej debitirala na Ptuju, decembra v Gorici, od 7. do 16. marca pa bo na sporedu v tržaškem gledališču. Protagonista sta igralca **Borut Veselko** in **Domen Valič**.

Prevajalka **Alja Predan** je napisala, da gre za "precej bridek vpogled v gledališko zakulisje z nekaj komičnimi elementi". Zakulisje gledališča je namreč kraj, kjer je možno spoznavati vse skrivnosti in posebnosti igralske umetnosti, kot tudi nevroze in napetosti, ki odločno vplivajo na vzdušje in na delovne razmere. Odnos med igralcema v tem tekstu prikazuje lepoto in grenkobo igralskega poklica, ko se tovariški in pokroviteljski odnosi med "prekaljenimi mački" in "začetniškimi zelenici" spremenijo v trenutku, ko se mlajši vse bolj uveljavljajo.

Notranji vpogled v predstavo

Tekst je na oder postavil režiser **Peter Srpčič**, s katerim smo pokramljali o predstavi, ki govori o vseh tistih, ki delajo v kateremkoli gledališču.

• **Tekst sestavljajo zelo kratke in hitre replike. Zelo pogosti in pomenljivi so tudi premolki, ki puščajo veliko svobode tako režijski interpretaciji kot igralski kreaciji. Kakšen je bil vaš pristop k tej značilnosti teksta?**

"Ljudje smo veliko večino časa v dnevu tiho. Tudi ko smo v družbi, smo veliko več tiho, kot pa da bi govorili. In ko je tišina, takrat tečejo misli. Takrat v sebi ustvarjamo, si razlagamo stvari, takrat nastajajo misli in čustva. In vsak med prisotnimi to ustvarja po svoje. Vsaka komunikacija je samo poskus sporazumevanja, bolj ali manj posrečen.

Največja iluzija medčloveške komunikacije je, da se razumemo med sabo. Seveda so ne-sporazumi razlog velike večine konfliktov, to pa je tisto, kar drama potrebuje. Ne-strinjanje. Kot komedija potrebuje ne-sporazum. Ali pa navidezno razumevanje, ki je lahko zunanemu opazovalcu komično. Zato so premolki, če jih uspemo primerno kontekstualizirati, tisti elementi imantne matrice uprizorljivega, ki so najbolj napolnjeni z vsebino. Še posebej zato, ker takrat tudi občinstvo najbolj sodeluje, oziroma je najbolj ustvarjalno s polnjenjem tega navidez praznega mesta z lastno vsebino."

• **V tej gledališki zgodbi, ki temelji na napetih pogovorih, se dejansko ne dogaja veliko. Katero so nujne "sestavine" dobre uprizoritve, poleg seveda dveh odličnih igralcev?**

"O, s tem pa se ne bi strinjal. Morda se v nekih delih navidez ne dogaja

ko ne gledamo režije, ki se razkazuje v svoji konceptualni avtorski poetiki, ampak nas potegne v dogajanje in sploh ne opazimo tega prehajanja in preskakovanja po času in prostoru."

• **V Sloveniji je Mametov tekst doživel doslej dve uprizoritvi: v sezoni 1990/91 v Mestnem gledališču ljubljanskem, v sezoni 1993/94 pa v mariborskem Narodnem domu. V obeh primerih sta bila protagonista igralca v sorodstvenem razmerju, kot oče in sin, čeprav avtor nikjer v tekstu ne namigne, da bi bila protagonista lahko povezana v tem smislu. Kako pa ste vi izbrali igralca za to predstavo?**

"Se mi zdi, da sta na nek nenavaden način skoraj igralca izbrala to predstavo, oziroma je bila nekje že želja, da bi delali skupaj. Potem pa se je znašel pred nami material, ki je to omogočil. In mislim, da smo se odlično poiskali med sabo. Predvsem

Največja iluzija medčloveške komunikacije je, da se razumemo med sabo. Seveda so ne-sporazumi razlog velike večine konfliktov, to pa je tisto, kar drama potrebuje. Ne-strinjanje. Kot komedija potrebuje ne-sporazum."

PETER SRPČIČ
režiser

oba odlikuje vzorna delovna etika, odprtost in kreativnost ter pripravljenost, da se vržeta na glavo v tisto, kar jima - na seveda primeren in dobro postavljen način - ponudiš. Sta pa oba absolutno soustvarjalca, prinašalca idej in razmislekov, in sam rezultat je na koncu zmnožek energij, ki se tukaj zlivajo."

Glavna vloga je ena sama

• **Imate vtis, da se je v desetletjih kaj spremenilo v odnosih znotraj gledaliških ansamblov? So starejši igralci še vedno vzor mlajšim ali se prej starejši pri-**

lagajajo novim načinom igranja?

"To vprašanje pa bi bilo bolj za kolege igralce. Seveda se stvari spreminjajo, tako kot se v družbi. Med generacijami so zmeraj razlike, kar na eni strani ustvarja neznanost in s tem tako interes kot tudi napetosti. Medgeneracijska spoštljivost je kar stalna lastnost v ansamblih, obenem pa je glavna vloga ena sama in ves čas je v ozadju tudi boj, ki pa se redko manifestira navzven v direktnem konfliktu. Je pa edino stalno to, da se vse spreminja, in star postaneš, ko gledaš mlade s čudenjem in nejevero."

• **Kot gledališki človek, imate vtis, da je David Mamet ujel bistvo krhkih ravnovesij v zakulisju vsakega gledališča?**

"Kritiki so to besedilo poimenovali kot 'ljubezensko pismo gledališču' in sam se s to oceno kar strinjam. To je pisal nekdo, ki razume gledališče, ki ljubi gledališče in ki se kljub temu, da se zaveda in pozna vse naše majhnosti in nečimrnosti, odloča videti v pravem planu našo enkratnost in bogastvo, ki se iz nje razvija."

• **Tekst nam posreduje tudi prepričanje, da je vse, kar se dogaja na odru, tudi življenje gledališčnika. Se strinjate s tem oz. vas gledališče "zasleduje" tudi izven odra, dvorane in garderob?**

"Mene gotovo, ker sem kot direktor gledališča vanj še posebej vpet, spet pa sem človek, ki vseeno zna tudi stopiti ven in imeti življenje izven gledališča. To je zelo nujno potrebno, saj te lahko gledališče pojé in ni jih malo, ki se jim je ta meja usodno zbrisala. Naju pa z Mametom družita ljubezen in pripadnost našemu cehu, ta neozdravljiva infekcija, s katero se lahko naučiš živeti, pozdraviti pa se je ne da. In mislim, da je ta okuženost kar skupna vsem nam, ki ustvarjamo gledališče. Brez nje je tako življenje preprosto človeku prenaporno in prestresno in se raje odloči za kaj bolj normalnega in lukrativnega. Obogatel s tem še noben ni, razen če bogastvo štejejo kot tisto notranje zadovoljstvo in izpolnjenost, ki ti jo na trenutke da gledališče." •

Razstava Marpurgi povezuje Trst in Maribor

Razumeti sedanost skozi preteklost

Ob marčevski premieri drame Življenje v teatru, ki je nastala v koprodukciji SSG in Mestnega gledališča Ptuj, bo v vhodnem atriju odprtje razstave Marpurgi: med zgodovino in literarno svobodo. Razstavo sta postavila Mariborska knjižnica in Sinagoga Maribor. Vsebinsko nam je v pogovoru predstavil direktor mariborske knjižnice mag. Klemen Brvar, ki je z Borisom Hajdinjakom tudi kustos razstave.

• **Razstava je nastala vzporedno z uprizoritvijo opere Marpurgi Nine Šenk v režiji Igorja Pisona. Katere so povezave vašega (in pravzaprav tudi našega) mesta s to družino?**

“Povod za pripravo razstave je bil ponatis romana Marpurgi Zlate Vokač Medic pri Založbi Beletrina marca 2020. Knjiga je prvič izšla 35 let pred tem pri mariborski založbi Obzorja in je nemudoma postala kulturna. V Mariboru jo umeščamo v mestni literarni kanon, saj govori o poglavju preteklosti, ki je bilo ob izidu manj poznano, celo prikrito, saj se mesto po travmatični izkušnji 20. stoletja dolgo ni zmoglo soočiti z lastno prepisno preteklostjo in ima še danes do nje pogosto ambivalenten in nerazčiščen odnos. Knjiga je ob izidu sprožila zanimanje za srednjeveško in novoveško zgodovino Maribora, ga umestila na evropski zemljevid in tokove tedanjega časa ter izpostavila njegovo judovsko dimenzijo. Še pred izgonom Judov leta 1497 se je okoli leta 1470 iz čedalje bolj neugodnega Maribora v gostoljubnejši Trst preselil Aron, imenovan Bogati, sicer sorodnik znamenitega mariborskega rabina Iserlajna. Aronovi potomci so v novem domačem okolju prevzeli značilen priimek Marpurgo/Morpurgo/Marpurger.”

• **Bi povedali kaj več o zgodbi in diaspori te znamenite družine?**

“Rodbina Morpurgo se je v 16. stoletju iz Trsta naselila v Gradišče ob Soči in Gorico ter od tam v mesta severne in

V avli tržaškega gledališča bodo ob marčevski premieri drame Življenje v teatru odprli razstavo Marpurgi: med zgodovino in literarno svobodo.

srednje Italije. Veje rodbine so se v 17. stoletju naselile na Dunaj in v Krakov ter v 18. stoletju v Split. Od 17. stoletja so Morpurgi imeli grb - to je za judovsko rodbino zelo izjemno - z zelo povedno vsebino: Jona, ki ga požira kit/velika riba. Zdi se, da so s tem grbom hoteli povedati, da Morpurgi tako kot Jona preživijo vse preizkušnje. Zato danes živi po svetu okoli 2300 ljudi s priimkom Morpurgo in vsi so potomci prvotno Mariborčana in nato Tržačana Arona iz 15. stoletja. Velik pomen za Trst so imeli Morpurgi v 19. stoletju: Žal so tržaški Morpurgi tudi med žrtvami holokavsta.”

• **Tema razstave ponuja žal tragične vzporednice s sodobnim dogajanjem v svetu ...**

“Zgodba se na sodobno dogajanje veže že z usodo avtorice knjige med drugo svetovno vojno. Izguba doma in genocidna dejanja, ki jih je doživela, niso tuja mnogim ljudem v letu 2025. A verjamem, da bo humanost, tako kot Jona in Morpurgi, preživela vse preizkušnje. Za ta cilj pa je potrebno znanje o preteklosti. S kolego Hajdinjakom upava, da najina razstava vsaj malo pripomore k temu. Vesela bova, če bo vzpodbudila zanimanje ne samo za judovsko zgo-

dovino, pač pa tudi za starejšo zgodovino, predvsem srednji vek. Prav srednji vek je pogosteje označen kot samo temno, nazadnjaško, kruto obdobje. Zgodovinska dejstva so drugačna. Meniva, da 20. stoletje že samo z Auschwitzem v krutosti prekosi vse, kar se je zgodilo v srednjem veku. Da ne omenjava ne zelo vzpodbudne prve četrtine 21. stoletja. Mogoče bo razstava privabila k branju obeh srednjeveških romanov Vokačeve: Marpurgo in Knjige senc. Last but not least. Upava, da bo koga vzpodbudila tudi k obisku Maribora, najinega rojstnega mesta.” • **DAMA**

Nov literarni večer cikla Ars teatralis

Čeprav bi na travniku lahko šteli zvezde

Februarja, kot se za ta, pregovorno mesec kulture spodobi, bodo v novem Ars teatralisu, ciklu literarnih, gledališko-radijskih srečanj, spet združili moči Radio Slovenija 3, Program ARS, Radio Trst A, Radijski oder in Slovensko stalno gledališče.

Nov večer bo na sporedu v ponedeljek, 24. februarja, ob 20. uri z neposrednim radijskim prenosom iz male dvorane KD/SSG. Režijo bo podpisal **Alen Jelen**. Čeprav bi na travniku lahko šteli zvezde je poklon mladim primorskim literarnim ustvarjalcam in ustvarjalcem ob slovenskem kulturnem prazniku in ob začetku EPK GO! 2025. Avtor scenarija je Goričan **Alex Kama Devetak**, ki je tudi odgovoren za program dogodkov v NŠK Gorica/Trst. O tej izkušnji takole pravi.

• **Na podlagi katerih kriterijev si se odločil za sodelujoče in za izbrano literaturo?**

“Predstavili se bomo mladi primorski avtorji: Mojca Petaros, Selma Skenderović, Katarina Gomboc Čeh, Ester Gomisel, Tamara Babić Nikiforov in jaz. Vsaka avtorica je sama izbrala nekaj svojih besedil, na podlagi katerih sem pripravil končni izbor. Pri tem sem skušal doseči ravnotežje med raznolikostjo in ohranjanjem značilnega literarnega izraza vsakega izmed nas.”

• **Ne sodeluješ prvič z Radiem Slovenija, mogoče pa prvič v taki hibridni, gledališko-radijski obliki ...**

“Čeprav to ni moj prvi scenarij, je to zagotovo moje prvo odrsko hibridno delo, saj gre za preplet gledališča, radijske oddaje in klasičnega literarnega večera. Morda se da tak scenarij hitreje napisati, ampak ima svoje izzive, saj je pomembno ohraniti pečat avtorja, hkrati pa ustvariti enovito celoto.”

Z leve: pisateljica Katarina Gomboc Čeh in Selma Skenderović ter avtor scenarija za Ars teatralis Alex Kama Devetak

• **Kakšen je literarni utrip med mladimi na Primorskem in med mladimi Slovenci v Italiji?**

“V Ljubljani so javna branja odlična priložnost za mreženje, uveljavljene založbe pa vse pogosteje vključujejo mlajše avtorje, saj prihaja do generacijskega obrata. Na Primorskem so prostori za srečevanje redki, a nekaj se jih najde. Med mladimi Slovenci v Italiji je stanje drugačno. Dovolj povedno je dejstvo, da smo mlajši začeli literarno ustvarjati daleč od zamejstva. To je še posebej paradoksalno, saj je to eno redkih slovenskih območij, ki se lahko pohvali s tremi založbami.”

• **Kakšen je tvoj odnos do jezika in literature?**

“Jezik je zame ključ za razumevanje in posredovanje sveta okoli nas. Zgodbe, ki jih vidimo, slišimo ali želimo deliti naprej, so neločljivo povezane z možnostmi, ki jih ponuja vsak jezik. Vedno znova ugotavljam, kako izjemno je, da zmoremo prehajati iz kulture v kulturo. In kako žalostno je, da tega ne cenimo in ne izkoriščamo.”

• **Kje vidiš manko in kje možnosti za razvoj?**

“Mladim pri nas namenjamo premalo pozornosti, saj še vedno pre-

vladuje iluzija, da se bodo sami od sebe čudežno pojavili na pragu naših ustanov. Ko pa se le pojavijo, jih pogosto stisnemo v zastarele kalupe in strukture. Na literarnem področju nam manjka kakovostnih urednikov, ki bi poznali sodobno književnost in bi znali razvijati mlade pisateljske talente.”

• **Dneve preživljaš med knjigami, saj usklajuješ dogodke v NŠK Gorica/Trst. Kakšen je tvoj odnos do tega delovnega okolja?**

“Knjižnica ni več samo prostor neskončnih polic s knjigami, ampak živahno stičišče druženja in dejavnosti. Tu si lahko izposodiš knjigo, bereš, študiraš, delaš, se sprostiš, poklepetaš, obišeš dogodek ali si ogledaš razstavo. Je prava hiša skupnosti. Pri nas pa smo nenehno primorani iskati ravnovesje med potrebami obiskovalcev in tem, kar lahko ponudimo, saj nas prostorske in kadrovske omejitve postavljajo pred velike izzive.”

• **Ustvarjalni načrti?**

“Trenutno ustvarjam več manjših projektov, ki so povezani z Evropsko prestolnico kulture, med katerimi lahko omenim sodelovanje pri projektu Cross Stories Kulturnega centra Lojze Bratuž, ali hibridno glasbeno predstavo Po kamnu in zemlji, ki bo zaživela v kamnolomu v Doberdolu. Pripravljam tudi projekt z Društvom humanistov Goriške. Vmes pišem novo knjigo, ki bo (mogoče) izšla prihodnje leto.” • **DAMA**

Dodekalogija 1972-1983

Kaj se ti je zgodilo leta 1973? 1982?

Dodekalogija 1972-1983 je transgeneracijska dokumentarna fikcija, ki temelji na osebnih zgodbah igralcev. Kot asistentka režiserja Tomija Janežiča postopke dela z osebnimi zgodbami spremljam "od znotraj", skozi ustvarjalni proces nastajanja predstav 1973 in 1982, obenem pa "na daljavo" sledim tudi procesom nastajanja ostalih predstav tega gledališkega omnibusa.

TJAŠA ČRNIKOJ
asistentka režiserja pri uprizoritvah
Dodekalogije 1972-1983

Prizor iz predstave 1973, druge iz Dodekalogije 1972-1973 Tomija Janežiča, ki je pod okriljem EPK GO! 2025 nastala v SNG Nova Gorica

V pričajučem besedilu bom popisala nekaj potez, ki po mojih opažanjih ključno zaznamujejo to prakso.

Zgodovinsko je osebno

Ena izmed prvih stvari, ki jih je režiser **Tomij Janežič** rekel na vajah za predstavi 1973 in 1982 v SNG Nova Gorica, je bila ta, da ga zanima, kako so bili zgodovinski dogodki prisotni v otroških sobah, dnevnih sobah, spalnicah. Predlagal je, da igralk in igralci na vajah govorijo osebne in družinske zgodbe, ki se povezujejo z leti 1973 in 1982 v Novi Gorici.

Kaj se je komu od njih zgodilo v tistem letu? Kaj se je takrat dogajalo v njihovih družinah? Kako so ti dogodki postali vrhunec (ali razplet) nekega dogajanja, ki se je začelo veliko prej? Kako so procesi, ki so se začeli takrat, doživeli razplet in/ali vrhunec v kasnejših časih? Poudarek je bil na osebnih izkušnjah in osebnih procesih, politični dogodki in procesi [...] pa so prisotni toliko in tako, kot so vplivali na usode udeležencev projekta in članov njihovih družin. (Iz kritike predstave 1981, ki je premiero doživela v Novem Sadu oktobra 2024; Marina Milivojević Mađarev, *Moč enotnosti (gledališke skupnosti)*)

Ko smo začeli z vajami v Novi Gorici, je bila za Tomijem Janežičem in ekipo že premiera v Temišvaru (Romunija), del procesa v Ivano-Frankivsku (Ukrajina), del procesa v Novem Sadu (Srbija) in del procesa v Slovenskem mladinskem gledališču v Ljubljani. S posebnim žarom je rekel, da se ne more naveličati zgodb, ki jih pripovedujejo igralk in igralci. Da bi jih lahko poslušal še in še. In tako se je začelo ...

Prva zgodba

26. januar 1978. 16.00. Stanovanjski blok v Temišvaru. Razširjena družina, ki obsega več generacij. Zaz-

voni telefon. Vse se začne tukaj. (Iz kritike predstave 1978, ki je premiero doživela v Temišvaru decembra 2023; Mihai Brezeanu: *Bil sem in nisem bil - 1978*)

Vse se začne s prvo zgodbo. Vsakič se je vse začelo s prvo zgodbo. 20. maja 2024 je bila povedana prva zgodba na prvi vaji za 1973 in 1982. To je bila zgodba o odhodu čez mejo, o migraciji. In o nekem zakonu med moškimi in žensko, ki je pod vprašaj postavljala družbene norme in pričakovanja. Tomij Janežič je komentiral, da ni vseeno, katera zgodba se v nekem ustvarjalnem procesu pove prva. To ima nek simbolni pomen.

“Ko smo začeli z vajami v Novi Gorici, je bila za Tomijem Janežičem in ekipo že premiera v Temišvaru (Romunija), del procesa v Ivano-Frankivsku (Ukrajina), del procesa v Novem Sadu (Srbija) in del procesa v Slovenskem mladinskem gledališču v Ljubljani. S posebnim žarom je rekel, da se ne more naveličati zgodb, ki jih pripovedujejo igralk in igralci. Da bi jih lahko poslušal še in še. In tako se je začelo ...”

TJAŠA ČRNIKOJ

Katera je prva zgodba, ki vznikne v skupini? Zgodbe, ki so do tedaj vznikale v Temišvaru, Ivano-Frankivsku, Ljubljani in Novem Sadu, so bile med sabo zelo različne in v njih so se zrcalile različne senzibilnosti skupin ter različni družbeno-politični konteksti. Rekel je, da je treba temu zaupati. Da je treba zaupati prvi zgodbi.

Sledilo je veliko novogoriških zgodb, obenem pa se je pred nami v vedno večji kompleksnosti izrisovala tema, ki jo je napovedala že prva. Kaj je dom. A je dom nekaj, od koder si, ali je to nekaj, kar si ustvariš. Kaj, če ne vem, od kod sem? Kaj, če nihče ne ve, od kod sem? Ali je identiteta nekaj, kar pripada meni, ali nekaj, kar

me zavezuje kolektivu in skupnim vrednotam?

Odgovornost

Na eni izmed prvih vaj je eden od igralcev rekel, da čuti posebno odgovornost do oseb, ki so vpletene v njegove zgodbe. To niso samo njegove zgodbe, pač pa so tudi zgodbe njegovih sorojenk in sorojencev, staršev, starih staršev, sosedov itd. “Ali imam sploh pravico, da govorim te zgodbe?” Tomij Janežič je odgovoril, da lahko zgodbe tudi preoblikuje(mo), da lahko spremeni(mo) osebna imena, kraje itd. Na vajah je

Včasih se je pokazalo, da gre za nekakšen družinski mit, ki ga je tej osebi nekoč nekdo povedal, da bi ji pojasnil nekaj, česar ni zmožal ali pa ni želel povedati bolj direktno. V vsakem primeru je bilo tovrstno pripovedovanje zgodb priložnost, da so igralk in igralci vzpostavljali večjo distanco do lastnih družinskih zgodb.

1978 je pomemben, resen, človeka preizkušajoč in Boga izzivajoč podvig. Če se mu prepustimo, se lahko naučimo in doumemo marsikaj o sebi, svojih starših, starih starših, kar smo pozabili, ali vsaj to, da si nekedo zelo želi, da bi pozabili. (Iz kritike predstave 1978; Jászay Tamás: 1978)

Dokumentarizem in fikcija

Na neki točki je Tomij Janežič zgodbe med sabo povezal, prepletel ter ustvaril mrežo odnosov, ki je temeljila na osebnih materialih igralcev in igralcev, a je bila izmišljena. Igralk in igralci so dobili vloge v tej mreži. Tomij Janežič jih je povabil, da jih razvijajo, odnose poglobijo ter mreži zgodb dodajo nove plasti.

To niso bile več tete, babice in strici tega ali onega igralca, temveč so ti sorodniki postajali sorodniki vseh njih. Ko so se družinske zgodbe prepletale druga z drugo, je rasel tudi material za predstavo. (Iz kritike predstave 1981; Marina Milivojević Mađarev, *Moč enotnosti (gledališke skupnosti)*)

Na primer, moja babica, rojena v Gorici, je živela v isti državi kot babica nekoga iz Ivano-Frankivska. Ta zgodba je sicer izmišljena, a hkrati je vsaka njena podrobnost resnična. Ustvarili smo mrežo zgodb - nekaj, česar prej še nismo delali. (Tomij Janežič na novinarski konferenci za predstavo 1975, ki je premiero doživela septembra 2024 v Ivano-Frankivsku.)

Na podlagi te mreže je Tomij Janežič pripravil scenarij, ki je v veliki meri temeljil na pripovedovanju. Pripovedovanju, ki ga je zaznamovala neka zelo posebna občutljivost ter način bivanja igralcev in igralcev z

gledalkami in gledalci. Izhajanje iz osebnih zgodb - ne glede na to, kako zelo so bile zgodbe nazadnje v predstavi predrugačene - je povzročilo, da imajo igralke in igralci poseben, zelo osebni odnos do zgodb in do vlog, ki jih igrajo. Odnos, ki je izredno živ in intenziven. Odnos, ki ga ni treba umetno ustvariti, ker je že tam, v njih. Treba ga je negovati, mu prisluhniti, ga spoštovati.

Prav takšna specifična dramsko-scenska dokumentarnost je eno temeljnih oporišč Janežičevega režijskega pristopa in hkrati ključna značilnost njegovega dojemanja gledališča. Zdi se, kot da v njegovem gledališču ni igre v klasičnem smislu in tradicionalno zasnovanih dramskih likov. V njem se neprestano brišejo ali zamegljujejo meje med odrskimi in zasebnimi resnicami; v njem postane vse mogoče, tudi svobodna poiigravanja z gledališčem znotraj gledališča ali navidezna igralska izstopanja iz vlog in zasebni nagovori publike; v njem gledališče neprestano preizprašuje samo sebe, svoje zmožnosti in meje, ki obstajajo med odrsko igro in tem, kar opredeljuje kot resnico v življenju. (Iz kritike predstave 1981; Aleksandar Milosavljević: 1981)

Kot civilni ljudje

Tomi Janežič je v procesu večkrat poudarjal, da igra ne bi smela biti napor. Da se igralke in igralci ne bi smeli mučiti s prepričevanjem gledalk in gledalcev, da v zvezi z nečim nekaj čutijo. Igra je dajanje svojega telesa na razpolago, da gledalke in gledalci v njem vidijo, kar želijo. Pomembno je, da so igralke in igralci z gledalkami in gledalci skupaj. Da skupaj z njimi odkrivajo zgodbe, ki jih pripovedujejo, in delijo občutja, ki se jim ob njih porajajo.

Igranje, lahko bi rekli, niti ni igra, saj pripovedujejo zgodbo, torej veliko majhnih zgodb, mimo tradicionalnega oblikovanja likov, kot civilni ljudje. Pa vendar vsaka najmanjša podrobnost oživi pred nami in s tem sproži našo domišljijo. (Iz kritike predstave 1978; Szerda Zsófia: *In potem je zvonil telefon*)

Odhod čez mejo

Proces za 1973 in 1982 se je začel z odhodom čez mejo, z migracijo. Tisti odhod čez mejo je bil borba nekega moškega za to, da ostane civilist. Da izstopi iz vloge, ki jo družba pričakuje od njega, in da namesto tega sledi samemu sebi, četudi je v tem strašno ranljiv in na trenutke izgubljen. Obenem je ta odhod dediščina raznih odločitev, ki so jih sprejeli njegovi predniki. Ta odhod je bil pravzaprav na nek način predeterminiran. In ta odhod čez mejo se v predstavi ponovi. Z njim se vse začne in vanj se vse steka. Je obenem dediščina vseh omejitev, ki jih je posameznica ali posameznik podedoval od prejšnjih generacij, in je obenem korak proti temu, da oseba postane ustvarjalka ali ustvarjalec svojega lastnega življenja. In je oboje in je nekje vmes.

In zdi se, da podobno velja tudi za delo z osebnimi zgodbami v *Dodekalogiji 1972-1983*. Da so obenem popisovanje dediščine, ki jo skupina ustvarjalk in ustvarjalcev nosi in ki jih določa, ter obenem izstop, ustvarjalna intervencija ter umetniško preoblikovanje te dediščine. Hkrati malo obojega in hkrati nekje vmes. In tu je pravzaprav največja moč te prakse. Obenem se neizprosno sooča s tem, kar je, ter v sebi nosi globoko vero v možnost spremembe in v človeško ustvarjalnost tako v gledališču kot v življenju nasploh. •

Od zime se bomo poslavljali z veliko smeha

Komedije? "Ma prov vseh sort!"

V nedeljo so v Celju sklenili festival Dnevi komedije. Selektorica Tereza Gregorič je v utemeljitvi izbora med drugim zapisala, da je komedija "živahen in nujno relevanten žanr", le, če se odziva "na čas in svet, v katerem nastaja, ter spremembe, ki ta svet prečijo". V izboru osmih tekmovalnih predstav sta bili kar dve iz SNG Nova Gorica, krstna uprizoritev V iskanju izgubljenega jezika Gorana Vojnoviča v režiji Janusza Kice ter sveža postavitev Shakespearove komedije *Mnogo hrupa za nič* v režiji Ivane Djalas.

Po mnenju selektorice prvo odlikuje "izrazit občutek za komično in izčiščena uporaba komičnih strategij", ob drugi pa je izpostavila obravnavo "patriarhalnih struktur, ki jih potiska v ozadje, hkrati pa postavi v ospredje vlogo žensk s sodobnim kritičnim pogledom".

Strokovna žirija, ki so jo sestavljali **Tajda Lipicer**, **Nebojša Pop-Tasić** in **Miranda Trnjanin**, je podelila nagrade: žlahtna komedijantka je **Lina Akif** za vloge v predstavi *Tatovi podob*, žlahtni komedijant **Iztok Mlakar** za vlogo Uga v predstavi *Pegule*, žlahtni režiser **Matija Solce** za predstavo *3JA!* v produkciji SLG Celje in žlahtna komedija *Tatovi podob* kolektiva *The Feminalz* v produkciji Zavoda Emanat. Žlahtna komedija po izboru občinstva pa je *3JA!*, avtorsko delo Primorca Matije Solceta.

Še več smeha

Obe novogoriški uprizoritvi, ki sta sodelovali na Dnevih komedije, bosta v prihodnjih dneh na sporedu tudi na domačem odru, v *iskanju izgubljenega jezika* v četrtek, 20. februarja, *Mnogo hrupa za nič* pa v soboto, 22. februarja in 8. marca.

Poleg njih bo ponovno na sporedu tudi komična drama *Pogovori po seksu*, v sredo, 19. februarja, in v nedeljo, 23. februarja. "Novogoriška uprizoritev *Pogovorov po seksu* je prvo srečanje slovenskega gledališkega prostora s pisavo irskega avtorja in igralca Marka O'Hallorana. Tudi sa-

Predsednice v Režiji Jureta Novaka bodo na novogoriškem odru gostovale v začetku marca.

mo besedilo kar mrgoli od prvih srečanj - priča smo pogovorom po seksu, v katerih se protagonistka (poimenovana zgolj Ona) šele seznanja z vrsto neznancev. Živahen ritem uprizoritve določa nizanje številnih kratkih prizorov, s katerim tako avtor kot režiserka Tijana Zinajić in dramaturginja Nina Kuclar Stiković izpostavljajo razpršenost in begajoče stanje duha sodobnega človeka," je v kritiki zapisala Ana Jerman Obreza.

V začetku marca pa bosta v novogoriškem gledališču gostovali še dve komediji Prešernovega gledališča iz Kranja. Na velikem odru bo Lihartova komedija železnega reper-

toarja *Županova Micka* za abonma Nedelja popoldan, na malem pa več ponovitev *Predsednic* sodobnega avstrijskega dramatika **Wernerja Schwaba** za abonma Redni.

Kranjska *Županova Micka* v režiji **Vita Tauferja**, ki ostaja na repertoarju že več kot dve desetletji, je bila leta 2002 nagrajena z Veliko nagrado Tedna slovenske drame. Z lahkotno, virtuozno radovednostjo se ukvarja z resnimi stereotipi človeške narave in družbe. Črna, skoraj groteskna komična igra *Predsednice* v režiji **Jureta Novaka** pa skozi duhovite in iskrive dialoge treh čistilk upodablja bedo in sanje ljudi s socialnega dna. •

ZGODBE DODEKALOGIJE 1972-1983

1973

ANUŠA V Novi Gorici je bila tiste dni organizirana tombola in glavna nagrada je menda bil bik. Zdej ne vemo, a je to bilo res, al je bil bik iz druge zgodbe in so ljudje nehote povezali dve zgodbi, iz katerih je potem nastal mit ... Ampak kakorkoli že ... Anuša naj bi tisti dan šla po bika. Matija je imel kamiončin. Oni so s tem kamiončinom imeli en mali biznis, ker je veliko ljudi potrebovalo kakšen prevoz.

MATIJA Matija je bil šofer, avto-prevoznik pri nekem podjetju, ampak je imel tudi svoj mali kamiončin, ki ga je znala voziti tudi Anuša, al pa Helena, če je bilo treba.

ANUŠA In iz nekega razloga ne Matija ne Helena tisti dan tega nista mogla - in je padlo na Anušo.

ANA Ja, tombola je bila. In to je bila javna tombola, je bila zunaj. Je lahko bila za 1000 ljudi, zato so bile velike nagrade. Če si živel ... odvisno, kje si živel, si lahko celo z balkona rešaval tombolo ...

ANUŠA In Anuša naj bi pripeljala bika, ker je bil glavna nagrada.

ANA In ta bik tudi ni bil lahek, ampak naj bi bil nek ogromen bik ... Tri tone.

VSI Ma dej, nona ... ma dej ...

ANA Kaj zdej ... Sej ga nisem jaz tehtala. Zdej, jaz ne vem, če je to sploh možno ... Gremo naprej.

ANUŠA In naj bi se ga šlo iskat gor na Banjšice.

ANA In nona Ana reče Anuši: Ma dej, me zapelješ mimogrede do Solkana, bom šla z žičnico na Sveto goro in me magari pobereš nazaj grede.

Prizor iz predstave 1973

ANUŠA In gresta ...

ANA In nono pelje do žičnice ... in jo pusti tam.

ANUŠA Ma ko se vrača in je že v Novi Gorici, začuti, da je nekaj ruginilo, ma ne pogrunta ... In se bik utrga in skoči dol. Ma Anuša ni slišala ... In bik pobegne. In ko opazi, da je nekaj narobe in se ustavi in gre nazaj, bik že laufa po unem travniku med Gradnikovimi in zdajšnje Perlo - takrat so se tam gradili Argonavti, je že bila una solarna skulptura - in Anuša lovi tega bika na tistem travniku in neki ljudje hvala bogu pomagajo.

ANA Če bi bila nona Ana zraven, bi tudi pomagala, ma jo je Anuša pustila pri žičnici.

ANUŠA Ma ta bik je menda teku čez Kidričevo ulico in dritto do solarne

skulpture. Hvala Bogu je Pogačnik naredu tiste betonske mizice, tako da bik se je zataknu v tisti kot. In so ga lahko obkolili.

HELENA Držite ga!

ANUŠA In so ga ulovili lih tam.

HELENA Ko je Anuša prišla domov, jo je Helena vprašala: Kje pa je nona?

ANUŠA A?

HELENA Kje je nona?

ANUŠA O dio mio, sem jo peljala do žičnice, ker je hotla na Sveto goro ...

MATIJA Ma kašna žičnica, sej ne dela več žičnica ...

ANUŠA Kako ne dela?!

MARJUTA Ne dela žičnica, so jo letos uknili ... So zbirali nek samoprispevek, ma ni neč ...

HELENA Ma kaj si pozabla na nono?

ANUŠA In gresta Matija in Anuša po nono...

MATIJA In jo najdeta, kako spi na klopki tam pred gondolo. Ma lej ti to ...

ANUŠA Je bilo res tako, da je nista hotla motit, ker se je zdelo, da si je naredila komot in je tam zaspala. Nona ... Nona ... Zbudi se ... Ej ... Kej si zaspala?

MATIJA In se je ulilo ... •

Odlomek iz predstave 1973, drugega izmed dvanajstih gledaliških projektov Dodekalogije 1972-1983, ki se bodo v okviru GO! 2025 zvrstili tekom celega leta 2025. Predstava 1973 je na ogled na malem odru SNG Nova Gorica do konca meseca.

Četrto stoletje Gledališča Koper z mislijo na otroke in ranljive skupine

Gledališče enakosti

Z Živalskimi novicami Primoža Suhodolčana, prvo uprizoritvijo na svojih odrskih deskah, se je Gledališče Koper pred dvema desetletjema in pol simbolično zavezalo k uprizarjanju predstav za otroke ter le nekaj sezon pozneje k akciji, da si bo vsak otrok iz Mestne občine Koper vsaj enkrat na leto ogledal gledališko predstavo; od leta 2005 pa tudi sistematičnemu pedagoškemu delu z otroki in mladostniki. Z razvojem gledaliških šol in obgledaliških dejavnosti koprsko gledališče v preteklih 25 letih svojih vsebin ni ponudilo le otrokom, temveč tudi ranljivim družbenim skupinam ter s tem pripomoglo k njihovi socialni vključenosti na področju kulture.

Otroci so najštevilnejši, a tudi najdragocenejši obiskovalci gledaliških predstav, so prepričani v Gledališču Koper, kjer jim namenijo prav posebno pozornost.

Obletnice so pogosto priložnost za obračune, pregled storjenega in pogled v prihodnost. V Gledališču Koper, kjer se radi pohvalijo s številom otrok, ki vsako sezono v okviru abonmajev, organiziranega šolskega obiska ali Mednarodnega gledališkega festivala Pri svetilniku v avgustu obišejo domače in gostujoče gledališke predstave. Predstavam za otroke namenijo posebno skrb, saj nastajajo v sodelovanju s pedagoškimi sodelavci in predstavniki vrtcev, osnovnih in srednjih šol, Univerze na Primorskem in ZRS Koper. Z enako pozornostjo kot otroke in mladostnike v svoje vrste vabijo

tudi ranljive družbene skupine. Režiserka **Renata Vidič** vodi gledališko skupino Obalnega Sožitja, gledališčniki se najmanj enkrat mesečno s kombijem odpravijo po pokrajino, ki jih pripeljejo na predstavo in jih po njej odpeljejo nazaj v dom, prav tako na predstavah redno gostijo varovance varstveno delovnih centrov in enot Rdečega križa ...

Ob jubileju, 25-letnici delovanja Gledališča Koper in prvi obletnici Gledališča za otroke Svetilnik, so gledališču v imenu številnih mladih obiskovalcev voščili tudi predstavniki obalnih javnih zavodov in društev; vsi z željo, da bi jim gledališče tudi v prihodnje pripovedovalo nove in no-

ve zgodbe, jih zabavalo ter kot bemo v eni od zahval, vodilo "po svetovih različnih resnic in lepot".

Ranljivim odpirajo pogled na boljši jutri

Poslanstvo Rdečega križa Slovenije je z močjo humanosti izboljšati življenje ranljivih ljudi, med katere sodijo tudi brezdomne osebe. Na **RKS - območno združenje Koper** si prizadevajo uporabnikom omogočiti v okviru programov Zavetišče za brezdomne Koper in Nastanitvena stanovanjska podpora za brezdomne različne aktivnosti ter s tem udejstvovanje na različnih po-

Z veseljem na gledališke vaje z Renato

Podobno razmišlja in se gledališču zahvaljuje tudi **Darja Černac**, predsednica Društva Sožitje Obalnih občin, ki združuje odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju, in v imenu katerega so v društvu že dolgo želeli ustanoviti gledališko delavnico: "Direktorici koprškega gledališča Katji Pegan smo predstavili naše želje in predlog o sodelovanju. Zelo smo bili veseli njenega pozitivnega odziva. Naši dekleta in fantje od lanskega septembra vsak teden redno vadijo v gledališču. Renata, ki vodi našo gledališko skupino, se zelo tru-

Obisk gledališča ni le priložnost za ogled predstav, temveč tudi formativna izkušnja in dogodivščina v dobri družbi.

"Naši dekleta in fantje od lanskega septembra vsak teden redno vadijo v gledališču. Renata, ki vodi našo gledališko skupino, se zelo trudi, da pokažejo, kaj zmorejo. Pri delu z našimi dekleti in fanti je treba imeti veliko strpnosti in potrpljenja, saj gre pri njih vse nekoliko bolj počasi. Zelo radi hodijo na vaje, veseli so in se zelo trudijo."

DARJA ČERNAC

predsednica Društva Sožitje Obalnih občin

dročjih socialnega, kulturnega in športnega življenja. "Zato smo zelo veseli, da nam je Gledališče Koper prisluhnilo, upoštevalo naše želje po kulturnem vključevanju, tako nam vsako leto odpre svoja vrata in nas vlijudno povabi na različne gledališke predstave," so zapisali izvajalci in uporabniki omenjenih programov, čestitko ob jubileju Gledališča Koper pa zaključili z besedami zahvale, ker jih to s svojo umetnostjo ne le notranje bogati, ampak jim odpira pogled v svetlejši jutri. "Vaše dejanje je tudi dokaz, da kultura pripada vsem. Hvala za vašo človečnost in podporo. Vaša prijaznost in pripravljenost pomagati nam pomenita zelo veliko".

di, da pokažejo, kaj zmorejo. Pri delu z našimi dekleti in fanti je treba imeti veliko strpnosti in potrpljenja, saj gre pri njih vse nekoliko bolj počasi. Zelo radi hodijo na vaje, veseli so in se zelo trudijo. Pripravljajo predstavo, ki jo bodo sami odigrali in so že sedaj ponosni nase. Zahvaljujemo se celotnemu timu koprškega gledališča za sodelovanje."

Predstave kot priložnost za doživetje, izražanje in osebno rast

Srčno delo in predanost koprškega gledališča cenijo tudi v **Varstveno delovnem centru Koper - Enota Izola**. "Vaše predstave za naše uporab-

nike niso le kulturni dogodki, so priložnost za doživetje, izražanje in osebno rast. Skozi gledališko izkušnjo vstopajo v čaroben svet zgodb, čustev in domišljije, kar bogati njihova življenja in jim daje občutek pripadnosti širši družbi," so zapisali in ob voščilu za 25 let delovanja gledališča dodali: "Vaša družbena odgovornost, ki jo izkazuje z odprtostjo in dostopnostjo za vse, je zgled vsem nam. Hvaležni smo, da v vas prepoznavamo ne le izjemne umetnike, temveč tudi ljudi z velikim srcem."

Pustolovščina in domišljjsko popotovanje, ki odpira nove poglede in spoznanja

Zapisali smo, da Gledališče Koper (od oktobra 2023 pod okriljem Gledališča za otroke Svetilnik) posebno pozornost namenja predstavam za otroke in mladino, ki so pogosto del učnega programa. Med šolarji, ki že vrsto let organizirano obiskujejo koprsko gledališče, so tudi učenci Osnovne šole Koper. Ravnateljica **Ingrid Poropat**, ki se prav tako pridružuje čestitkam in se zaveda pomena predstav za otroke, ob gledaliških dejavnosti - delavnic in gledališke šole, rada pove, da se učenci pred vsako predstavo posvetijo bontonu, ki poleg "kulturnega vedenja, primerne sodelovanja in spoštivega odnosa do nastopajočih obsega tudi bonton oblačenja, uporabo garderobe in pravila (ne)uporabe telefonov", ter doda: "Marsikateremu otroku je obisk gledališča prava pustolovščina, domišljjsko popotovanje, ki odpira nove poglede in spoznanja. Gledališče je pomemben partner in dodana vrednost učenju in bolj kakovostnemu razvoju otrok, zato bi bilo zelo dobrodošlo, če bi gledališko vzgojo za osnovnošolce finančno podprlo Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje Republike Slovenije ali pa občine."

Spodbuda ustvarjalnosti, empatiji ter razumevanju raznolikosti sveta

Za **Enejo Baloh**, ravnateljico OŠ Oskarja Kovačiča Škofije, "Gledališče Koper ter Gledališče za otroke Svetilnik nista zgolj prostor uprizoritvene umetnosti, temveč predvsem stičišče, kjer se rojevajo vrednote, oblikujejo kritična razmišljanja in razvijajo socialne vezi. Vstop mladih v svet domišljije, ustvarjalnosti in umetniške globine omogoča krepitev njihove kulture". Zapisala je še, da Gledališče Koper s svojo bogato in premišljeno ponudbo predstav, ki so most med umetnostjo in izobraževanjem, otrokom in mladim omogoča edinstveno gledališko izkušnjo, ki "marsikomu ostaja v spominu kot prvi stik z magičnostjo odraslega". "Vaše delo odpira vrata novim perspektivam in spodbuja ustvarjalnost, empatijo ter razumevanje raznolikosti sveta," je še dodala.

Pisan kulturni pristan regije, v katerem je vedno dovolj privezov za več jezikov

Da koprsko gledališče presega meje izobraževanja, vzgoje in umetnosti je v čestitki ob jubileju zapisala tudi **Alica Prinčič Röhler** s sodelavci Zavoda RS za šolstvo, Območna enota Koper: "Gledališče Koper se je s svojo predanostjo umetnosti, izjemno ustvarjalnostjo in zavezavnostjo kakovosti utrdilo kot pisan kulturni pristan regije, v katerem je vedno dovolj privezov za več jezikov in več kultur in v katerega s svojo čarobnostjo že od daleč vabi Svetilnik, gledališče za otroke/Il Faro, teatro per bambini." Prepričana je, kot piše, da "z gle-

Že vrsto let so vrata Gledališča Koper odprta za ranljive skupine, ki na predstave prihajajo tudi v okviru dejavnosti koprškega območnega združenja Rdečega križa.

"Gledališče ni le prostor uprizoritvene umetnosti, temveč je tudi prostor učenja, raziskovanja in čutenja, ki pomembno prispeva k celostnemu razvoju otrok. Kot ravnateljica vrtca in osnovne šole opažam, da ima gledališka dejavnost pozitiven vpliv na otroke."

ŽELJKA ADAMČIČ

ravnateljica OŠV Ankaran in vodja Aktiva ravnateljev OŠ slovenske Istre

dališkimi predstavami za najmlajše, mlajše in mlade Svetilnik ne oblikuje samo lokalnega kulturnega utripa, ampak pomembno pomaga širiti estetska, kulturna in jezikovna obzorja otrok, učencev in dijakov, hrani njihovo domišljijo ter jih vodi po svetovih različnih resnic in lepot. Uživanje umetnosti ima dolgotrajen vpliv na oblikovanje kritičnega in ustvarjalnega mišljenja".

Ponosni na skupno vzgajanje novih generacij ljubiteljev gledališča

O čarobnosti in domišljiji v gledališču se je ob jubileju razpisala tudi **Mateja Tomažič Jakac**, koordinatorka na OŠ dr. Aleš Bebler - Primož Hrvatin. Takole piše: "Vsako leto z veseljem pripeljemo otroke v vaše gledališče, kjer doživijo nepozabne predstave, ki jih popeljejo v svet domišljije in čustvenih doživetij. Z delavnicami, ki jih izvajate ob gledaliških predstavah, pa pomembno dopolnjujete naše pedagoško delo, saj otrokom omogočate, da pokukajo za kulise, tja, kamor običajno nimajo vstopa, ali pa jih vključite v ustvarjalni proces na odru. Takšne izkušnje imajo pri mladih gledalcih dolgotrajen učinek, saj spodbujajo njihovo radovednost in ustvarjalnost. Mladi so po obisku gledališča navdušeni, polni novih vtisov ter spoznanj. Nav-

dihujete nas s svojo predanostjo in ustvarjalnostjo, zato smo ponosni, da skupaj vzgajamo nove generacije ljubiteljev gledališča."

Predstave kot pomemben del pedagoškega procesa in pomoč pri vzgajanju kritičnega mišljenja

Da je obisk gledališča lahko nepogrešljiv del učnega procesa dobro vedo tudi **strokovni delavci OŠ Šmarje pri Kopru**, ki so zapisali, da je v 25 letih koprsko gledališče postalo njihov pomemben partner in dragocena dodana vrednost izobraževanja: "V teh letih ste s svojo predanostjo, ustvarjalnostjo in vrhunskimi predstavami obogatili znanje nešteto učencem ter jim z gledališko umetnostjo pomagali širiti obzorja, razvijati kritično mišljenje in čut za estetiko. Vaše predstave niso le odsev umetniške odličnosti, temveč tudi pomemben del pedagoškega procesa, saj so dopolnilo učnemu načrtu in tako z igro, dramatizacijo, živo interpretacijo zgodovinskih, literarnih in družbenih tematik pripomorejo k boljšemu razumevanju učne snovi. Obisk gledališča je za nas učitelje postal nepogrešljiv del učnega procesa, saj vemo, da učenci gledališke predstave doživljajo na svojstven, povsem nov in čustveno bogat način."

"Gledališče Koper ter Gledališče za otroke Svetilnik nista zgolj prostor uprizoritvene umetnosti, temveč predvsem stičišče, kjer se rojevajo vrednote, oblikujejo kritična razmišljanja in razvijajo socialne vezi. Vstop mladih v svet domišljije, ustvarjalnosti in umetniške globine omogoča krepitev njihove kulture."

ENEJA BALOH

ravnateljica OŠ Oskarja Kovačiča Škofije

Terapevtska vrednost gledališča - raziskovanje notranjega sveta, krepitev, empatije kot samozavesti

O gledališču kot delu učnega procesa v čestitki ob 25-letnici Gledališča Koper razmišlja tudi **Željka Adamčič**, ravnateljica OŠV Ankaran in vodja Aktiva ravnateljev OŠ slovenske Istre: "Gledališče ni le prostor uprizoritvene umetnosti, temveč je tudi prostor učenja, raziskovanja in čutenja, ki pomembno prispeva k celostnemu razvoju otrok. Kot ravnateljica vrtca in osnovne šole opažam, da ima gledališka dejavnost pozitiven vpliv na otroke. Z igro vlog, izražanjem na odru in ustvarjalnim procesom razvijajo občutek za umetnost, se učijo izražati svoja čustva in doživljati svet na nov, globlji način. V času, ko je vse bolj

ki se Gledališču Koper zahvaljuje, da je s svojim delovanjem postal nepogrešljiv del vzgoje mladih. "Predvsem zaradi vas ima vsak učenec naše šole možnost enkrat na leto obiskati gledališče. Z vašo pomočjo omogočimo mladim vstop v svet, ki ga sicer morda ne bi nikoli srečali: svet domišljije, umetnosti, kulture. Ponujate raznovrsten, kakovosten program in odpirate možnost za razpravo o vrednotah, stiskah, ljubezni ... Brez vaših predstav si šolskega leta ne predstavljamo. Vključujemo jih v učni proces, ki ga obogatite tudi z vašimi obgledališkimi dejavnostmi." Poudarja, da je obisk gledališča za učence zelo pomemben: "Sedijo v njem, ga začutijo. Učijo se kulture obnašanja ter spoznavajo novo okolje, ki do 9. razreda postane že znano. Vse to je dodana vrednost vsako-

"Vaše predstave niso le odsev umetniške odličnosti, temveč tudi pomemben del pedagoškega procesa, saj so dopolnilo učnemu načrtu in tako z igro, dramatizacijo, živo interpretacijo zgodovinskih, literarnih in družbenih tematik pripomorejo k boljšemu razumevanju učne snovi."

STROKOVNI DELAVCI OŠ ŠMARJE PRI KOPRU

pomembno, da otroke učimo o čustvih, o njihovi regulaciji ter o medosebnih odnosih, ima gledališče tudi terapevtsko vrednost - omogoča raziskovanje notranjega sveta, spodbuja empatijo in krepi samozavest." Dodaja, da predstave dopolnjujejo njihovo pedagoško delo: "Gledališke vsebine pogosto povezujejo z učnim procesom, saj ponujajo izjemne priložnosti za nadgradnjo učnih tem in spodbujajo kritično mišljenje ter domišljijo. Obiskovanje gledaliških predstav je za nas postalo sestavni del uspešnega učnega procesa, saj omogoča učencem neposredno izkušnjo umetnosti, ki jo težko nadomestimo zgolj s teoretičnim poučevanjem. Naj bo gledališka dejavnost tudi v prihodnje svetilnik umetniške izkušnje, ki bogati srca in misli vseh generacij."

Vstop v svet domišljije, umetnosti z možnostjo razprav o vrednotah, stiskah, ljubezni

Enakega mnenja je tudi **Maja Lindič**, ravnateljica OŠ Elvire Vatovec Prade,

dnevnomu učenju v šolskih klopeh." Dodaja, da prihajajo učenci iz gledališča z različnimi občutki: "Včasih veseli, razigrani, včasih tudi zamisljeni. Lepo je, ko predstava v njih vzbudi radovednost, razmišljanje ter poraja nova vprašanja. Le ob vprašanih se išče odgovore in takrat otrok raste in napreduje."

Maska, scena, vselej nekaj novega in vrtljak čustev

In naj bo čisto na koncu še nekaj besed osnovnošolk, ki so se razgovorile o gledaliških predstavah. **Eva** je dejala, da je vesela, ker je v gledališču vedno nova predstava: "Rada imam dolge predstave." **Elena** je poudarila moč vizualnega učinka gledališča: "Najbolj so mi všeč postavitev na odru (gledališke scene) in kako so igralci našminkani." **Zoja** pa je opozorila, da z oglela uprizoritev odhaja različno razpoložen, a vedno dajejo misliti: "Ob predstavah se mi pojavijo mešani občutki, včasih sem vesela, nasmejana, včasih se prestrašim." •

Druga premierna predstava kopskega gledališča letos je bila krstna uprizoritev dramatizacije romana Dnevi zavrženosti italijanske pisateljice, ki ustvarja pod imenom Elena Ferrante. Priredbo za oder podpisujeta Urška Taufer in Nina Kuclar Stiković, režijo Tijana Zinajič. Predstava o prevari, zapustitvi in samozavrženosti, v kateri ob Anji Drnovšek v glavni vlogi igrajo še Mojca Partljič, Blaž Popovski, Sara Gorše, Mak Tepšič in Igor Štamulak, je občinstvo sprejelo z bučnim aplavzom, predstava pa je tudi že prejela vabilo na gostovanje v HNK Zadar.

FOTO: DEAN GRGURICA, STUDIO D'OR

Konec januarja sta moči znova združila režiser Jaka Ivanc in igralec Francesco Borchini in pripravila njuno drugo skupno uprizoritev za najmlajše v italijanskem jeziku, tokrat po motivih šestih Pravljič po telefonu italijanskega pisatelja Giannija Rodarija. Pri uprizoritvi, v kateri otroci spoznajo telefone, ki jih s svetom še povezuje žica, predstava pa jih nagovarja, tako kot njihove starše, naj prosti čas raje kot pred zasloni preživijo drug z drugim, so sodelovali še avtor glasbe Davor Herceg, kostumograf Andrej Vrhovnik (vsi omenjeni na fotografiji skupaj z mladima gledalcema Ludvigom in Leonardom) ter oblikovalec luči Jaka Varmuž.

FOTO: FOTO SSG

Družinski abonma ponuja vedno doživetja v velikem formatu in tokrat so bili otroci deležni koncerta z orkestrom in solisti, ki je pričaral uspešnice iz Disneyjevih filmov. SSG je povabilo k sodelovanju tržaški Občinski pihalni orkester Giuseppe Verdi, ki ga vodi dirigent Matteo Firmi. Skupina je predlagala namreč glasbeno zgodbo, v kateri igralec (v tem primeru Danijel Malalan) povezuje točke s pripovedjo človeka, ki odpre skrinjo spominov in končno najde čas za emocije sredi delovnih obveznosti. Med solisti je nastopila tudi Tržačanka Martina Feri.

FOTO: FOTO SSG

Začele so se vaje za novo predstavo, ki bo zaključila sezono SSG. Linhartovo klasiko Županova Micka bo postavil na oder režiser Vito Taufer, ki je na tržaškem odru režiral tudi v preteklosti nepozabne uspešnice, kot je na primer Ta veseli dan ali Matiček se bo uožen. Tokrat bo z njim sodelovala igralska ekipa, ki jo sestavljajo Nikla Petruška Panizon, Tina Gunzek, Primož Forte, Matej Zemljčič, Francesco Borchini, Franko Korošec in Ilija Ota, ki je tudi avtor izvirne glasbe.

FOTO: KLEMEN BATAGELJ, MEDIASPEED

Premiera predstave 1973, drugi del Dodekalogije 1972-1983, niz dvanajstih predstav v režiji Tomija Janežiča, ki nastajajo v okviru projekta Destin(y)ation Evropske prestolnice kulture 2025 Nova Gorica - Gorica, je zaživela prav na prvi februarjski dan. V predstavi - avtorskem projektu, ki je gledalce navdušil z zgodbami družine, razpete med 'novo' in 'staro' Gorico in v kateri se 11. 9. 1973 zgodijo dogodki, zaradi katerih je bilo v prihodnosti vse drugače, igrajo Ana Facchini, Arna Hadžialjevič, Patrizia Jurinčič Finžgar, Helena Peršuh, Matija Rupel, Marjuta Slamič, Žiga Udir ter gostji Tamara Avguštin in Anuša Kodelja. Ganljiva in iskrena uprizoritev, ki zleze pod kožo, je plod trdega dela celotne ustvarjalne ekipe z režiserjem in izvrstne, virtuozne igre igralcev in igralcev.

FOTO: METKA SULIČ

V tem tednu se je pričel študij za novo abonmajsko predstavo, tokrat za veliko delo svetovne klasike, Kralj Lear. Prvič se bo z režijo te tragedije soočil priznani režiser Ivica Buljan, ki bo prav tako uprizoritev prvič postavil na oder v našem gledališču. "Izkušnje, ki sem jih nabiral v tridesetih letih režije, končno opravičujejo mojo željo, da uprizorim Leara in skupaj z igralci poskušam priti do njegove skrivnosti," pravi. V glavni vlogi bo nastopil Bine Matoh, upokojeni član novogoriškega igralskega ansambla. Learove hčere bodo Medea Novak, Arna Hadžialjevič in Patrizia Jurinčič Finžgar. V vlogah vojvod in grofov bodo Žiga Udir, Jure Kopušar, Gorazd Jakomini, Blaž Valič ter Jakob Šfiligoj, Andrej Zalesjak, kot gost Nejc Cijan Garlatti pa bo igral norca.

Tantadruj je skupna mesečna čezmejna priloga treh primorskih profesionalnih gledališč. V času gledališke sezone izhajajo vsako tretjo sredo v mesecu in sicer hkrati v Primorskih novicah in Primorskem dnevniku.

Izdajateljica:
Primorske novice, d.o.o. Koper, s.r.l. Capodistria
Cesta Marežganskega upora 2, 6000 Koper
Primorski dnevnik
Ulica Montecchi 6, Trst

UREDNIKA IN REDAKTORICA: Maja Pertič Gombač
SOUSTVARJALCI: Miha Trefalt (Gledališče Koper), Ana Kržišnik Blažica, Martina Mrhar in Metka Sulič
(Slovensko narodno gledališče Nova Gorica)
ter Rossana Paliaga (Slovensko stalno gledališče Trst)

ELEKTRONSKI NASLOV: kultura@primorske.si
SKUPNA TISKANA NAKLADA: 28.000 izvodov.